

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa M.- [...] spółki akcyjnej w G. obecnie M. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

przeciwko D. G.-A., T. C. i K. L.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 6 lipca 2022 r.,

na skutek skarg kasacyjnych pozwanych D. G.-A. i T. C.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 4 listopada 2020 r., sygn. akt VI ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanej D. G.- A. na rzecz strony powodowej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargami kasacyjnymi pozwanych D. G. – A. i T. C. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 4 listopada 2020 r., sygn. akt VI ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może ograniczać się do ich ogólnikowego powołania czy przytoczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52). Sąd Najwyższy nie ma obowiązku zastępowania skarżącego i poszukiwania argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny - wyodrębniony w oddzielnej jednostce normatywnej i nie może być utożsamiany z innymi wymogami formalnymi skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, nie publ, z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, nie publ., z dnia 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18, nie publ.).

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego

w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Dla porządku w pierwszej kolejności należy wyjaśnić, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W związku z czym, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna nie może być oparta na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określającego kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 241/05 nie publ., z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, nie publ., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 222/09, nie publ.).

Zarzuty kasacyjne oparte na tym przepisie podniosła pozwana T. C..

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżące oparły na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Pozwana D. G. – A. istotnego zagadnienia prawnego upatruje w konieczności wyjaśnienia, czy pomimo złożenia przez członka zarządu spółki akcyjnej skutecznej rezygnacji z tej funkcji, ciąży na nim nadal prawny obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, gdy zaistnieją podstawy do zgłoszenia takiego wniosku.

Powyższe zagadnienie zostało jednak sformułowane obok podstawy faktycznej rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji, która zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest wiążąca w postępowaniu kasacyjnym. Mianowicie z ustaleń tych wynika, że podstawy do zgłoszenia przez członków zarządu spółki akcyjnej istniały najpóźniej z końcem lipca 2003 r., natomiast skarżąca złożyła rezygnację pismem z dnia 11 sierpnia 2003 r., zaś odwołana została z funkcji członka zarządu z dniem 9 września 2003 r.

Zgodnie z art. 369 § 5 k.s.h. mandat członka zarządu wygasa również wskutek rezygnacji, przy czym jak wynika z art. 369 § 6 k.p.c. do złożenia rezygnacji przez członka zarządu stosuje się przepisy o wypowiedzeniu zlecenia przez przyjmującego zlecenie (por. art. 746 § 2 k.c.). Pismo z rezygnacją jest datowane na 11 sierpnia 2003 r., ale nie jest pewne, czy zostało w tym dniu złożone spółce N. [...] (brak adnotacji spółki na piśmie k. 90), natomiast pismo to ma niewątpliwie datę pewną (20 sierpnia 2003 r.), wynikającą z potwierdzenia złożenia w Sądzie rejestrowym (k. 89).

Zważywszy na czas, w którym powstał obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości miały zastosowanie przepisy obowiązującego do końca września 2003 r. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze, w szczególności art. 5 i art. 17¹, stosownie do których reprezentanci przedsiębiorcy, czyli w przypadku spółki akcyjnej członkowie zarządu obowiązani byli zgłosić wniosek o ogłoszenie upadłości w terminie dwóch tygodni od dnia zaprzestania płacenia długów, a także w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym majątek spółki nie wystarcza na zaspokojenie długów. Kto nie wykonuje tych obowiązków odpowiada za szkodę wyrządzoną przez to wierzycielowi, chyba że nie ponosi winy, a gdy tych obowiązków nie dopełniło kilka osób ich odpowiedzialność jest solidarna.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez

skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Wątpliwości interpretacyjne i rozbieżności orzecznicze pozwana T. C. odnosi do kwestii związanych z zastosowaniem w tego rodzaju sprawach (z tytułu odpowiedzialności członków zarządu spółek akcyjnych za szkodę wierzycieli spółki w związku z niezgłoszeniem wniosku o ogłoszenie upadłości) okresu przedawnienia oraz początku jego biegu.

W orzecznictwie wyjaśniono już, że na wierzycielu dochodzącym na podstawie art. 17¹ powołanego rozporządzenia Prezydenta RP naprawienia szkody wyrządzonej przez niewykonanie obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spoczywa ciężar dowodu odpowiedzialności członków zarządu, tj. szkody i związku przyczynowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2005 r., V CK 129/05).

Do roszczeń wierzycieli spółki akcyjnej przeciwko członkom jej zarządu mają zastosowanie przepisy o przedawnieniu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym. W świetle art. 442¹ § 1 k.c., w poprzedniej wersji (a przed jego wejściem w życie w świetle art. 442 k.c.), właściwą chwilą początku biegu terminu przedawnienia roszczenia deliktowego jest moment dowiedzenia się poszkodowanego o szkodzie, tj. gdy zdaje sobie sprawę z ujemnych następstw zdarzeń wskazujących na fakt powstania szkody (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1963 r., III PO 6/62, OSNCP 1964, nr 5, poz. 87). Nie jest to więc termin sztywny, lecz jego ocena musi być osadzona w okolicznościach faktycznych danej sprawy.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną,

wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Pozwana D. G. – A. oczywistą zasadność skargi kasacyjnej opiera na okoliczności, iż w czasie, gdy złożyła rezygnację z funkcji członka zarządu spółki N. [...] S.A., tj. w dnia 11 sierpnia 2003 r. stan jej wiedzy o sytuacji majątkowej spółki nie dawał żadnych przesłanek do przyjęcia, iż zachodzą obiektywne podstawy do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, co potwierdziła późniejsza opinia biegłej rewident badającej bilans za 2003 r., a tym bardziej do przyjęcia, że pozwana wiedziała, że podstawy takie już zaistniały.

Stanowisko pozwanej pomija jednak elementy stanu faktycznego i ocenę materiału dowodowego przez Sądy obu instancji, w szczególności, że opinia biegłej rewident została zdyskwalifikowana dowodem z opinii biegłej sądowej. Przede wszystkim raport biegłej rewident nie był kompletny.

Odpowiedzialność z tytułu czynu niedozwolonego (art. 415 k.c.) zachodzi, gdy zdarzenie wyrządzające szkodę nie pozostaje w związku z jakimkolwiek istniejącym stosunkiem zobowiązaniowym, lecz jest samodzielny źródłem powstania nowego stosunku obligacyjnego. Przesłankami tej odpowiedzialności jest powstanie szkody, zdarzenie, z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy określonego podmiotu oraz adekwatny związek przyczynowy między tym zdarzeniem a szkodą (art. 361 § 1 k.c.). Czyn sprawcy pociągający za sobą odpowiedzialność deliktową musi cechować bezprawność (element obiektywny

czynu) i zawinienie (element subiektywny czynu). Bezprawność oznacza sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym, tj. z nakazami i zakazami wynikającymi z normy prawnej oraz wynikającymi z norm moralnych i obyczajowych, określanych jako zasady współżycia społecznego oraz dobre obyczaje (zob. wyrok składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1968 r., III PRN 66/67, OSPiKA 1968, nr 12, poz. 261, a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., IV CK 40/03, nie publ. i z dnia 15 marca 2007 r., II CSK 528/06, nie publ. oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., SK 4/11, OTK-A 2012, nr 8, poz. 97).

Na podstawie prawa cywilnego winę można przypisać podmiotowi prawa, gdy istnieją podstawy do negatywnej oceny jego zachowania z punktu widzenia zarówno obiektywnego, jak i subiektywnego (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 1959 r., 3 CR 461/58, OSN 1960, nr 1, poz. 25). Wina sprawcy może być umyślna albo nieumyślna. W przypadku winy nieumyślnej sprawca wprowadza przewiduje możliwość wystąpienia szkodliwego skutku, lecz bezpodstawnie przypuszcza, że zdoła go uniknąć (niedbalstwo), albo też nie przewiduje możliwości nastąpienia tych skutków, choć powinien i mógł jej przewidzieć (lekkomyślność). Pojęcie winy nieumyślnej w prawie cywilnym wiąże się z niezachowaniem wymaganej staranności w rozumieniu art. 355 k.c. Ocena miernika postępowania, którego istota tkwi w zaniechaniu dołożenia staranności, nie może być formułowana na poziomie obowiązków niedających się wyegzekwować, oderwanych od doświadczeń uwzględniających reguły zawodowe i konkretne okoliczności, a także określony typ stosunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 1998 r., III CKN 574/97, nie publ.).

Jakkolwiek czasookres pomiędzy wystąpieniem przesłanek uzasadniających wniosek o ogłoszenie upadłości spółki (z końcem lipca 2003 r.), a rezygnacją pozwanej z funkcji członka zarządu (pismo z dnia 11 sierpnia 2003 r.) pokrywa się „na styk”, z czasem, w którym pozwana powinna była złożyć taki wniosek, ale to na pozwanej spoczywał ciężar dowodu, że ten czasookres był krótszy od ustawowego (dwa tygodnie), tym bardziej, że jak wspomniano wyżej, na piśmie nie ma adnotacji spółki o wpłynięciu pisma, zaś pismo to ma bez wątpienia datę pewną - 20 sierpnia 2003 r. (adnotacja urzędowa). Poza tym, w kontekście oceny należytej staranności,

nie może usprawiedliwiać członka zarządu zgłoszenie rezygnacji z tej funkcji w czasie równoznacznym z upływem terminu do zgłoszenia wniosku o upadłość bez upewnienia się, że pozostali członkowie zgłoszą ten wniosek niezwłocznie.

Z kolei pozwana T. C. oczywistą zasadność skargi kasacyjnej opiera na naruszeniu art. 442¹ § 1 k.c., który określa trzyletni termin przedawnienia.

Jakkolwiek zastosowanie dłuższego bo 20 - letniego terminu przedawnienia (z powołaniem się na art. 586 k.s.h.) w okolicznościach faktycznych tej sprawy należy uznać za co najmniej dyskusyjne, jednakże Sąd drugiej instancji powołał się też na termin z art. 442¹ § 1 k.c., wskazując termin początkowy na dzień 6 sierpnia 2008 r. (pozew w mniejszej sprawie został wniesiony w dniu 3 sierpnia 2011 r.), tj. ujawnienie w KRS informacji o oddaleniu wniosku o upadłość spółki N. [...] z uwagi na brak środków na pokrycie samych kosztów postępowania upadłościowego. Sąd pierwszej instancji przyjął datę początkową 1 sierpnia 2011 r. tj. umorzenie postępowania egzekucyjnego. Oczywiście stanowisko Sądu Okręgowego na kanwie stanu faktycznego tej sprawy jawi się również jako dyskusyjne. Niemniej jednak z ustaleń faktycznych wynika, że wprowadzie postępowania egzekucyjne były umarzane w okresie 2005-2006 r. ze względu na bezskuteczność egzekucji, ale w tym czasie spółka N. [...] miała kilkumilionową (7 163 431,90 zł) wierzytelność względem spółki C. [...], która została zrealizowana w 2006 r. i znalazła się w majątku spółki N. [...], i z związku z tym formalnie więc możliwe było prowadzenie egzekucji z tej kwoty. Dlatego przyjęcie terminu początkowego biegu przedawnienia w stosunku do pozwanych z dniem ogłoszenia w KRS postanowienia o umorzeniu postępowania upadłościowego nie może być kwalifikowane jako oczywiście nieprawidłowe, tym bardziej, że od momentu powstania stanu wymagalności roszczeń przeciwko spółce N. [...] do momentu wniesienia pozwu przeciwko pozwany nie upłynął wynikający z art. 442 § 1 k.c. w zw. z art. 442¹ § 1 k.c. (mając na względzie przepisy intertemporalne, tj. art. 2 noweli, która wprowadziła do kodeksu cywilnego ostatnio powołany przepis, Dz. U. z 2007 r., poz. 80, poz. 538) okres 10 lat.

W konsekwencji nie można przyjąć, że także i w kwestii terminu przedawnienia zaskarżone orzeczenie ostatecznie jest oczywiście nieprawidłowe. Wszak jak już wspomniano przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest

oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. art. 398²¹ k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).

[as]